

Hr HAMBERG höll ett af talrika skioptikonbilder illustrerad föredrag om snötäckets beskaffenhet på olika höjd öfver hafvet i de lappska fjällen.

Genom en fjällresa sistlidne vinter samt längre uppehåll på topparne under sommaren hade föredraganden kommit att fästa sin uppmärksamhet på åtskilliga egendomliga fenomen, som snötäcket visade.

I skogarne låg snön, så länge vinterkölden varade, såsom ett jemnt och mycket löst täcke, ungefär såsom den hade fallit. Öfver barrskogsgränsen omlagrades snötäcket deremot vanligen af vinden ganska fullständigt. Dervid blefvo backarnes öfre delar mer eller mindre snöfria och framträdde såsom barfläckar, under det att på läsidan af dem stora drivvor samlade sig. På någorlunda jemn mark antog snön formen af några decimeter, högst en half meter höga, intill hvarandra hopade vågor, hvilkas ena sida lutade mera än den andra. Parallellt med den minst lutande sidan kunde en tydlig skiktning iakttagas. Föredraganden ansåg denna bildning analog med sanddyner, särskildt de så kallade kontinentaldynerna, i hvilka en hel mängd dynindivider voro hopade intill hvarandra. Snödynerna skilde sig dock från dessa bland annat derigenom, att läsidan lutade mindre än vindsidan. Detta berodde till en del på den mycket mindre specifika vigten hos snökornen. På den frusna Rapaälven hade ett stort antal sins emellan parallella snöåsar med längdriktning vinkelrätt mot den härskande vinden och tydliga mellanrum mellan hvarandra utbildat sig.¹

Alla snödyner voro ganska hårda, åtminstone så länge kölden varade. Föredraganden ansåg, att detta berodde dels på att snöflingorna af vinden stöttes sönder mot marken, dels äfven på en sammankristallisation särskildt i ytan.

På de högsta topparne förekom en tredje helt olikartad snöbildning, som var ännu hårdare och fastare än snödynerna,

¹ Dylka vinkelrätt mot den härskande vinden orienterade snöåsar tyckas enligt v. MIDDENDORFF (Reise in den äussersten Norden und Osten Sibiriens, bd 4, s. 385) på de sibiriska tundrorna vara ganska vanliga. De kallas der »sastrugi».

men i motsats mot dessa ej gaf upphof till barfläckar, utan i stället ackumulerades på för vinden starkt exponerade punkter. Der den uppträdde, bildade den ett knöligt eller njurformigt snöliknande öfverdrag öfver alla föremål, den kallades derföre af föredraganden snöbark. Under snöstormar sommartiden bildas denna regelbundet på de högsta topparne i trakten och brukar för hvarje gång antaga en tjocklek af en eller annan decimeter. Den torde, i likhet med hvad ASSMANN vid bildningen af »Rauh-frost» på Brocken iakttagit, uppkomma af små i snömolnen sväfvande öfverkylda vattendroppar, som ögonblickligen stelna, när de träffa fasta föremål. Med denna massa torde dock äfven afsevärda snömängder sammankristallisera. Under hösten och måhända äfven någon del af vintern tyckes snöbarkbildningen på de högsta bergtopparne i Lappland vara ganska betydande. Föredraganden hade på Tjäuratoppen i början af april detta är funnit snöbarkskikt af 1.2 m tjocklek på upprättstående föremål.

Föredraganden redogjorde derefter för åtskilliga smältfenomen, som snötäcket visade. Vid starkt solsken under köldgrader öfverdrogs snötäcket med en glasklar skorpa, under hvilken smältning kunde ega rum. Den bekanta gropighet snöfläckarne sommartiden visade förorsakades genom varma vindars smältande inverkan.

Till smältfenomenen kunde äfven lavinerna räknas. Större laviner tyckas här och hvar förekomma vårtiden. Små laviner uppträda regelbundet sommartiden på de högsta topparnes branta sidor, när blidväder inträffar efter en snöstorm. Snöbarken lossnar då och åker ned, rifvande med sig sten och grus från branten, hvilken derigenom afsevärdt eroderas.

I skogarne smälte snön om våren ganska snart fullständigt, emedan snötäcket var jemntjockt, men ofvanför skogsgränsen kvarlägo snöfläckar i markens fördjupningar hela sommaren, beroende på att driftsnön derstädes koncentrerats af vinden till massor af betydande tjocklek. En dylik koncentration genom vinden var äfven en viktig bidragande orsak till uppkomsten af flertalet glaciärer i Sarjektrakten, hvilka i allmänhet lågo i djupa

dalar. De tillhörde sålunda driftsnöregionen. Något bidrag till desamma lemnades dock äfven af snøbarken genom de små från topparne vid blidväder nedååkande lavinerna. Endast topparnes hängglacierer kunde anses till största delen tillhöra snöbarkregionen.

Föredraganden ansåg, att sådana glacierer som Folgefonden och Justedalsbräen genom rimfrost och snöbark måhända kunde erhålla afsevärda bidrag till sina snömassor. Beträffande Grönlands inlandsis tycktes emellertid så ej vara fallet.

Föredraget gaf anledning till diskussion, i hvilken utom föredr. deltog frih. DE GEER, hrr LÖFSTRAND, HOLMQUIST, WESTMAN och HEDSTRÖM.

Sekreteraren anmälde till införande i förhandlingarna:

F. ANDERSSON. Jordskalfvet i Schemacha den 13 februari 1902.

R. SERNANDER. Bidrag till den vestsandinaviska vegetationens historia i relation till nivåförändringarna.

G. LAGERHEIM. Torftekniska studier.

I. NORDENSKIÖLD. Analys af Triplit från Lilla Elgsjöbrottet.

Af Föreningens förhandlingar hade sedan förra mötet utkommit N:o 215.

Jordskalfvet i Schemacha den 13 februari 1902.

Af

FRITHIOF ANDERSSON.

(Härtill taf. 5.)

Till de för Kaukasusländerna mest vitala af alla frågor måste man utan tvifvel räkna dem, som stå i förbindelse med de tektoniska störningar, hvilka så ofta drabba dessa trakter och hvaraf man särskildt detta år fått bevittna en mångfald yttringar.

Raden af dessa började den 13 sistlidne februari med jordskalfvet i trakten af staden Schemacha, en ort belägen 10 mil V. om Baku på sydslutningen af Kaukasuskedjans ostliga del.

Utom genom sina olycksbringande följder är, såsom vi skola finna, detta jordskalf märkligt i flere andra hänseenden. Förf., som på nära håll fått bevittna något af tilldragelsen och dessutom sattes i tillfälle att få se en del af verkningarna af densamma, tror sig därför med skildringen af sina personliga erfarenheter, i ett fall som detta nödvändigtvis kompletterade af andras meddelanden, kunna påräkna något intresse. Något noggrannt studium af terrainen i det af skalfvet svårast hemsökta området tilläto tyvärr icke årtidens förhållanden vid tiden för vistelsen derstädes, hvarför detta meddelande torde få betraktas såsom preliminärt.

Föregående jordskalf i Schemacha och angränsande områden.

Oupphörliga gånger har staden Schemacha skakats af jordbäfningar och mer eller mindre svårt härjats af desamma. Så